

Press och information

Europeiska unionens domstol
PRESSMEDDELANDE nr 204/21
Luxemburg, den 16 november 2021

Dom i mål C-748/19–C-754/19
Brottmål mot WB m.fl.

Unionsrätten utgör hinder för sådana bestämmelser i Polen enligt vilka justitieministern kan förordna domare att tjänstgöra i högre brottmålsdomstolar, ett förordnande som justitieministern, som samtidigt är riksåklagare, när som helst kan avsluta utan att behöva motivera det

Kravet på domarnas oavhängighet innebär nämligen att bestämmelserna om ett sådant förordnande måste innehålla tillräckliga skyddsregler för att helt förhindra risken för att sådana bestämmelser används som ett system för politisk kontroll över innehållet i domstolarnas avgöranden, särskilt på det straffrättsliga området

Sąd Okręgowy w Warszawie (Regional domstol i Warszawa, Polen) önskar i sju brottmål som är anhängiga vid denna domstol få klarhet i huruvida de dömande sammansättningar som ska avgöra dessa mål är förenliga med unionsrätten med hänsyn till att det i dessa sammansättningar ingår en domare som förordnats att tjänstgöra där från en annan domstol enligt ett beslut av justitieministern som fattats med stöd av lagen om de allmänna domstolarnas organisation¹.

Enligt den regionala domstolen i Warszawa kan justitieministern enligt de polska bestämmelserna om överflyttning av domare förordna att en domare ska tjänstgöra vid en högre brottmålsdomstol på grundval av kriterier som inte är officiellt kända och utan att beslutet om förordnande kan bli föremål för domstolsprövning. Justitieministern kan även när som helst avsluta förordnandet utan att det finns några förutbestämda rättsliga kriterier för detta beslut och utan att det behöver motiveras.

Mot denna bakgrund har den hänskjutande domstolen beslutat att ställa frågor till EU-domstolen angående de ovannämnda bestämmelsernas förenlighet med artikel 19.1 andra stycket FEU² och angående huruvida dessa bestämmelser strider mot oskuldspresumtionen som gäller i straffrättsliga förfaranden, vilken bland annat följer av direktiv 2016/343³.

I dom, som meddelas av stora avdelningen, konstaterar EU-domstolen att artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförd med artikel 2 FEU och direktiv 2016/343⁴, utgör hinder för nationella bestämmelser enligt vilka justitieministern i en medlemsstat, på grundval av kriterier som inte offentliggörs, dels får förordna en domare från en annan domstol att tjänstgöra vid en högre brottmålsdomstol för viss tid eller tillsvidare, dels, när som helst och genom ett icke motiverat beslut, får avsluta förordnandet, oberoende av om förordnandet gäller viss tid eller tillsvidare.

EU-domstolens bedömning

EU-domstolen konstaterar inledningsvis att polska allmänna domstolar, bland vilka ingår den regionala domstolen i Warszawa, ingår i det polska rättsmedelssystemet inom "de områden som omfattas av unionsrätten", i den mening som avses i artikel 19.1 andra stycket FEU. En

¹ Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych (lag om de allmänna domstolarna organisation), av den 27 juli 2001, i den version som är tillämplig i de nationella målen (Dz. U. 2019, position 52).

² I denna bestämmelse föreskrivs att "medlemsstaterna ska fastställa de möjligheter till överklagande som behövs för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd inom de områden som omfattas av unionsrätten".

³ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, s. 1).

⁴ Artikel 6.1 och 6.2 i direktiv 2016/343.

grundförutsättning för att kravet på ett effektivt domstolsskydd enligt artikel 19.1 andra stycket FEU ska kunna säkerställas av sådana domstolar är att deras oavhängighet upprätthålls. Iakttagande av oavhängighetskravet innebär att bestämmelserna om förordnande av domare att tjänstgöra vid annan domstol måste innehålla de skyddsregler som behövs för att helt förhindra risken för att sådana bestämmelser används som ett system för politisk kontroll över innehållet i domstolarnas avgöranden.

EU-domstolen framhåller att det förhållande att justitieministern endast får förordna en domare att tjänstgöra vid en annan domstol med domarens samtycke utgör ett viktigt processuellt skydd. Enligt den hänskjutande domstolen finns det emellertid en rad omständigheter som ger justitieministern möjlighet att påverka dessa domare och som kan ge upphov till tvivel om deras oavhängighet. EU-domstolen har undersökt dessa olika omständigheter och konstaterar för det första att för att undvika godtycklighet och risk för manipulation måste ett beslut om förordnande av en domare att tjänstgöra vid annan domstol och det beslut genom vilket förordnandet avslutas fattas på grundval av kriterier som är kända i förväg, och vara vederbörligen motiverat. Vidare kan ett beslut att avsluta ett förordnande att tjänstgöra vid annan domstol utan domarens samtycke få motsvarande verkan som en disciplinåtgärd för denna domare, vilket förutsätter att en sådan åtgärd kan angripas i domstol i enlighet med ett förfarande som till fullo säkerställer rätten till försvar. EU-domstolen framhåller vidare att justitieministern även innehar riksåklagarämbetet och konstaterar att justitieministern i ett visst brottmål har befogenhet både gentemot den allmänna åklagaren och gentemot domare från en annan domstol som förordnats att tjänstgöra där, vilket kan ge upphov till berättigade tvivel hos enskilda om de förordnade domarnas opartiskhet. Vidare innehar domarna från andra domstolar som förordnats att tjänstgöra vid de dömande sammansättningar som ska avgöra de aktuella nationella målen även uppdrag som biträdande åklagare till den särskilda åklagaren i disciplinära mål mot domare. Kombinationen av dessa båda arbetsuppgifter, i ett sammanhang där de biträdande åklagarna till den särskilda åklagaren i disciplinära mål mot domare i allmän domstol också utses av justitieministern, skulle kunna ge upphov till berättigade tvivel hos enskilda när det gäller pålitligheten hos övriga ledamöter i de berörda dömande sammansättningarna i förhållande till yttre omständigheter.

Dessa omständigheter – betraktade gemensamt – med förbehåll för de slutliga bedömningar som det ankommer på den hänskjutande domstolen att göra i detta avseende, skulle kunna leda till slutsatsen att justitieministern, på grundval av kriterier som inte är officiellt kända, har befogenhet att förordna domare från annan domstol att tjänstgöra vid en högre instans och att när som helst avsluta deras förordnande utan att behöva motivera detta beslut, och att detta får till resultat att dessa domare under den period då de förordnats att tjänstgöra vid annan domstol inte åtnjuter de garantier och den oavhängighet som domare normalt ska åtnjuta i en rättsstat. En sådan befogenhet kan inte anses förenlig med skyldigheten att iakttäva kravet på oavhängighet.

När det gäller oskuldspresumtionen som är tillämplig i straffrättsliga förfaranden, och vilken direktiv 2016/343 syftar till att säkerställa efterlevnaden av⁵, förutsätter den att domaren är opartisk och objektiv när denne prövar den tilltalades straffrättsliga ansvar. Domarnas oavhängighet och opartiskhet är således väsentliga villkor för att oskuldspresumtionen ska kunna garanteras. I det aktuella fallet förefaller det emellertid som att domarnas oavhängighet och opartiskhet, och därmed oskuldspresumtionen, under ovan angivna omständigheter, kan äventyras.

PÅPEKANDE: Begäran om förhandsavgörande gör det möjligt för domstolarna i medlemsstaterna att, i ett mål som pågår vid dem, vända sig till EU-domstolen med frågor om tolkningen av unionsrätten eller om giltigheten av en unionsrättsakt. Domstolen avgör inte målet vid den nationella domstolen. Det är den nationella domstolen som ska avgöra målet i enlighet med EU-domstolens avgörande. Detta avgörande är på samma sätt bindande för de övriga nationella domstolar där en liknande fråga uppkommer.

Detta är en icke-officiell handling avsedd för massmedia och den är inte bindande för domstolen.

Domen i [fulltext](#) publiceras på webbplatsen CURIA dagen för avkunnandet.

Kontaktperson för press: Gitte Stadler 📞 +352 4303 3127

---

⁵ Se skäl 22 och artikel 6 i direktiv 2016/343.

Bilder från uppläsningen av domen finns tillgängliga på "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106